
Concio Habita, &c.

Goncilo Lopes, Q.C.

C O N C I O
HABITA 694.e /
8
In Ecclesiâ S^{ti.} ALPHEGI, Londini,
Maii die 13to A.D. MDCCCI.

Coram Reverendis Viris,
Præside, Decanis, & Assessoribus,
CÆTERISQUE
Sionensis Collegii Sociis :

Et Eorum Rogatu in Lucem Editæ.

A THOMA MANNINGHAM, S. T. P.
Et Ecclesiæ S^{ti.} Andreae de Holborn Rectore.

L O N D I N I:
Excudebat T. Hodgkin, - Impensis Jacobi Tompkinson
subter Portam Orientalem Hospitiū Grayi
MDCCCI.

GOING

HAWAII

10 Hockley St., KIPAHU

Maui, HI 96708

Cosmopolitan
Recreational
Business & Travel

ENTERTAINMENT

Wailea College Society

BY THE ROYALTY OF THE

MANAGEMENT A MONT A

BY THE ROYALTY OF THE

TO INDIA

Exhibition of the Royal

Empire Trade Council

Concio Habita, &c.

In secundo Capite prioris Epistolæ ad Corinthios,
 & in sexto Versu Capitis ejusdem, hæc leguntur.

Σοφίας δὲ λαλήμεν εἰ τοῖς τελείοις —

Sapientiam vero loquimur inter perfectos.

TANTA erat animorum cæcitas apud Ethnicos, ut sub initii Christiani Nomini, Evangelium nostrum despiciatur haberent; & illud ut meram Stultitiam derident, tum Politici, tum Philosophi, principes Viri inter Gentes: scilicet offendebant illos, & Subiectum quod præcipue Prædicabatur, Jesus Crucifixus; & Evangelicam Veritatem probandi modus quo Apostolus utebatur, nullâ Arte dialecticâ instructus; & postremo, Humilis ejus Stylus sine ullis Oratorum lenociniis.

Hisce Objectiunculis occurrit Sanctus Paulus ad Corinthios scribens, ad Corinthios, inquam, divitiis & fastu Turgidos, & tam propter Scientias quas Gracia tunc Temporis venditavit, quam propter Dona cælitùs demissa, superbè se ferentes: ut necesse fuerit Apostolo hæc adnata animis eorum præjudicia leni manu amovere, priusquam altius ingredetur in Doctrinam Christi, & res Ecclesiæ.

Quod attinet ad Humilem ejus Stylum ipse confitetur, & de eo non erubescit, verum jactat & gloriatur: Testimonium Dei nunciaturo quid opus erat phaleratis verbis? Testimonium Hominis nemo unquam adhibuit Rheticante serrone; multo minus, cum Deum ipsum habeas Loquentem. Cælestis enarratur Veritas, suo nitore satis fulgens: Dogma quidem hominis longo dicendi Circuitu, & splendidis Oratorum Artibus multum egeat, at Divinum Oraculum istis non eget: tantum est in nostris rebus momentum, ut non poscant Ornamenta, immò. nec pati possent; quibuscumq; Rheticorum Coloribus circumvestias nostram Doctrinam Divinitus datam, non addis Majestatem; sed abscondis.

Pari sane ratione, non vi Syllogismorum, nec Enthymemate opus erat ad probandam E-

vangelii Veritatem ; certiori viâ negotium hoc omnē conficitur ; Prophetiâ, Miraculis, Cœlestium Donorum distributione tota res agitur : Hoc est Ratiocinium non hominis, sed omnia potenter et scientis Dei : Hæc Argumenta capiunt etiam Idiotæ ; hæc Demonstratione perstringitur omnis Humana Ratio.

Sed quæ Stultitia, ingerunt Philosophi, Spem totam reponere in *Virum crucifixum* ? Hunc sane Articulum exagitârunt omnimodis dicti ; hic se invenisse Novam Superstitionem, ja-
gitârunt, quâ decipi vulgus amat ; ipsi interim non consciî, imo profundè nescientes, ingen-
tium Mysteriorum, quæ latuere sub hoc velamen-
to Stultiz. Nam quæ sit Stultitia, rogo,
Spem totam reponere in *Virum Crucifixum*, sed intra triduum Resurgentem ab Inferis ? sed as-
cendentem in *Cœlos* ? sed Dona Spiritûs dis-
pensantem Discipulis suis, & quæ, & quan-
do, & ubi, Vivus ipse promiserat ? quæ deni-
que Stultitia, Spem totam reponere in *Virum*,
qui tam plenus erat Deo, qui *Ipse* erat *Deus* ?
Hæc est Evangelii nostri Stultitia, & Hæc est
summa & Unica Sapientia.

Quare sistite paulisper, vel potius æternum
discedite, O Viri, vere *Animalia*, qui tam ægræ
capitis quæ Dei sunt ; & conabor ego paucis o-

Arendere, omnes Thesauros Merae Sapientiae in una nostrâ Religione continet; at non Vobis ostendam, sed Perfectis: nos etenim sapientiam loquimur, sed inter perfectos.

Perfecti, quos hic deposeimus, sunt aquilum remum aestimatores, bonis moribus, & miti ingenio praediti, qui fidem habent plenam & solidam, Divinorum Consiliorum cognitione illustratam; & aptâ Veritatum nostrarum serie confirmatam.

Lac vobis bibendum dedi, inquit Apostolus, non Cibum, nondum enim poteratis, 1 Cor. 3. 2. & apud Hebreos C. quinto, n' estis, quibus lacte suopis, & non solido cibo; adulorum autem est in solidis cibus, qui proper habitam sensus habent ad boni malique exercitios.

Certi tunc loci erant, & certa Tempora, in quibus non posuit Sanctus Paulus Sapientiam laqui proper Infantiam Auditorum; sed nihil hic obstat, praeter Infirmitatem Loquentis.

Dico itaque aspirante, & vobis faventibus hanc unam rem aggrediar, nempe, ut ostendam veram summam Sapientiam, non apud exterios & profanos unquam habitasse, sed apud nos unice inveniri;

in Sacris Scripturis salutem suum collocasse.

Sed quod dico deesse Dei lumen; & corporis ergo bancus o

ut omnis exulet. Ambiguitas, iprimò expediendum est, quid potissimum intelligi velim per Sapientiam. & mūlo iusitib; non : aliud ergo & cetera ni cibisib; oīo bāt ; om

Secundum ipsum Platonem & optimum ejus Interpretēm Ciceronem, Sapientia est quoddam sublimius omnibus Artibus & Scientiis; est Ratio perfecta, & quasi consummata per illas, sunt illas quidem tota Auctoritate, quarum unitur Ministerio, vel tor gradus, per quos ascendit ipsa in Templum suum, ubi sola feder Majestate quādāmi avertenda, Rerum Humanarum Diuinarumq; Contemplatione, veluti æternis Columnis suffulta. Ita ferè descriptam habemus etiam à Sapientissimo Regum, sed multò magnificenter, in libro Proverbiorum, metope, eadem Sapientia est & Magistra Scientiarum, & Regina Virtutum.

Hæc dicantur de *Habitu Sapientiae*; si vero Objecta ejusdem respiciatis, non quævis, sed præclara postular; quæ mentem non solummodò exerceant, acuantque, sed erigant, ac dilatent: quæ animum rapiant in Admiracionem, & in Naturam in dulcemq; rerum optimarum, quas altâ Meditatione Contemplatur, quasi mouentes transformatq;

Speculationes omnes quibus Sapiens vacat, non sunt inanes & otiosæ ; sed nutritur & augmentat Meritum solidâ Veritatę & certis Consiliis : non delectant solum, & fluctuant in animo ; sed citò descendunt in Decreta & præcepta viræ.

Jam extra omnem Controversiam, sapientissima sunt illa quidem Dogmata, & illa quidem Consilia, quæ pleniū illustrabunt Dei Majestatem & Honorem, & quæ Humano Generi melius prospicient ; & gravissimā mala depellendo, & conferendo optatissima Bona.

Videndum igitur est, quid his in rebus promiserit Gentilium Sapientia, quid præstiterit Nostra.

1. Primo, quedam utrinq; observanda sunt, quæ ad Dei Majestatem spectant & Honorem.

2. Secundo, quæ ad Humani generis Felicitatem.

1. Primo, quedam utrinq; observanda sunt, quæ ad Dei Spectant Majestatem & Honorem ; ut ubi loci sit vera & Summa Sapientia, facile innoverescat.

Bene-

Beneficii loco habeatur, si Deum vel agno
verint iacte Philosophos quidam principes viri;
si supremam rerum Causam, & Motorem primum
esse, frigidè confessi fuerint in Scriptis suis, ne
vis opinis Disputationis elaboretur; aut ne po-
pulus indignaretur res maximas impie contem-
plantibus. Sed quam Magnificè de Deo sen-
serint Philosophi, quando plurimi apud eos
confudēunt Deum cum Naturā, & brutam Ma-
teriam Durationis exequārunt illi. Cūm Aeterni-
tatem Hujusce Mundi argumentis suis stabilitate se-
riò tentaverit Aristoteles, & summo Jovi prætule-
rit Stoicus suum stolidè sapientem.

Qualis fuerat illa Gentilis Religio, quam ex
his initisi & ex his Elementis conflarint sibi?
Non illa Naturalis, quam toties crepat qui De-
um sine Christo proficiuntur: Auspiciis nostrarum
Scripturarum, quas tam procaeter contemnunt,
præmuniuntur illi, cum Existenciam & Naturam
Dei, Immortalitatem Animorum, Futurumq; Sta-
tum, pitantib; lumine tantaq; certitudine demon-
strant, & cūm morales obligationes nostrastam intre-
pidè deducant certa ratiocinandi Methodo, ex Com-
patatione factâ inter Dei Naturam & nostram.
Cicero in libris de Legibus quedam his similia
breviter attigit; sed cūm de Naturâ Deorum o-
perose scripsit, intactum prætermisit illud ar-
gum.

gumentandi genus; nec Officis suis Moralibus substravit illud fundatum; sed quædam Generosa dicitavit pro more Romano.

Divinus ille Plato qui toties inculcat Imitationem Dei, quam parcissime declaravit quibus perfectionibus imitandis pares simus; & ob quam causam obstricti teneamur, tantam Majestatem moribus nostris amulati! Et certè nulla res est, in quâ magis caute ambulandum est, quam in Imitatione summi Dei; ne superbi evadamus, ultra sortem Humanam nos erigentes: Sed ille nullius Divini consilii aut præcepti conscius, Sed semper aliquid sublima spirans, magna sibi & aliis Exemplum. Iesus est proponere, quo potuerit quisque pro diverso Genio suo vel sapere, vel insanire.

Lactantius, cui cordi est acerrime declamitare contra Gentiles, & veris & falsis rationibus, huc tamen acutissime observavit, quod apud eos vel erat Sapientia quædam sine Religione, vel Religio sine Sapientia: Quippe Idolatriæ posterior & succedanea erat omnis Graecorum Philosophia; & ubi illa Religionibus non sedè patrocinabatur, plerumq; omnes iustulit: profectò vix erat Humanæ mentis sine Revelationis adminicula, omnes Superstitionum tenebras penetrare, & Veritatem ipsam attingere; attonita stetit illa substantia mole

*De verâ.
Sap. L. 4.
S. 3.*

mole rerum Absurdarum, & cum Naturam, ut *Aylum* quoddam, altius intraverit, percontando de primordiis rerum, hoc fecit consilio ; ut nullâ Numinis formidine consternaretur : viles artes & horrida facinora apud summos Ceremoniarum antistites quidam penitus inspexerunt, & omnibus Gentilium sacris renunciantes, *insani*enti quadam Sapientiâ sese involvérunt, sine metu & sine spe futurorum, exiguum hoc ævi transigentes : tam facile est prolabi à *Superstitione* in *Epicurismum* !

Et illa nupera libido apud quosdam, Naturam ipsam explicandi per leges Mechanicas necessarii cujusdam Motûs, cum minimâ Dei præsentia & vi, quid aliud esse videtur, quam subtilior vena secretioris *Adræsus* ?

Non illâ quidam labo inficiuntur illi, qui, cùm erectionis sint indolis, & otio non ignobili indulgentes, omnes suas de Naturâ contemplationes in eum finem dirigere satagunt, ut Sapientiam Dei amplius & distinctius ipsi caperent ; & perfectiorem ideam ejusdem *Attributi* in aliorum animis excitarent. *Innoxii* sint isti, sed peccant quam plurimi in hoc lubrico negotio ; Hic enim Mundus Hominum disputationibus proponi videtur ab ipso Deo, ut magnum quoddam *Ænigma*, in quo explicando vires Ingenii exerceant, sed Modestissime, non ut sive suam, solertiam unicè

ostentarent; sed ut Dei Sapientiam & Potentiam, novo quodam luminis augmento, per fidam *Historiam Naturæ*, & per exquisitissimas exercitationes in faciendis Experimentis rerum, fortius ostenderent: sed qui *Certas Vias & Rationes* quibus Hæc Mundi stupenda fabrica & Orriri posset & *Consistere*, ex suis Sententiis comminiscuntur; suam fortasse Gloriam, potius quam Dei querunt: Nam quo proprius suopte ingenio, suisq; facultatibus ad tantum Miraculum referandum se accedere crediderint, tanto magis deprimere videntur Majestatem *Condensis* Dei.

Non nata est *Humana Ratio* Mundi Condendi Modos excogitare, sed in *Hoc condito obstupefcere*, & Devotissime admirari Divinum Opificem.

Hoc solum Congruum est Mortalibus, Deum esse *Incomprehensibilem* agnoscere, tum Naturâ suâ, tum operibus suis; & intra hos limites omnis se *sana Philosophia* coercent, ut ubiq; prædicet *Ineffabilem Deum*; atq; Eum per *Naturam* evidenter demonstrandum, invictis probet argumentis; & sub Naturâ mirè lacitatem, Ipsa victa confiteatur.

Ut Naturam, ita *Providentiam* Dei, quam malignâ luce conspiciendam dedit Gentilium Sa-

pientia? Deus fortasse Mundum regit, sed ut U-niversalis Causa, aut intra Certum ambitum; sed Sors & Fortuna regnant cum illo, vel Ipse re-gitur à Fato: Si ad Homines pertingat Illius Cu-ra, non tamen Animis eorum imperat; dat Vi-tam & opes, sed non dat Virtutem: Jupiter Ne-ceffitate Bonus est, Seneca liberè & ex voluntate, ergò Major est Jove Philosophus.

Sed annon Divina & Cælestia, cùm tracten-
res Naturales, in Scriptis suis passim crepant om-
nes fere Philosophi? Hæc inspicere, Hæc discere,
In Pref.
His incumbere, non transilire est Mortalitatem su-
ad Nat.
Quest.
am, & in meliorem transcribi sortem? inquit Se-
neca: Sed quænam sunt hæc Divina & Sublimia?
si proprius inspiceritis, sunt Meteora; vel sunt
rerum quædam Primordia, quæ ipsi primùm
omni fingunt licentiâ, & deinde sine modo
admirantur.

Verum enim verò, si quid est Antiquius, vel
veræ proximum Sapientiæ, apud Poetas Veterri-
mos, oportet inveniamus: Nonne illi, Dei Na-
turam & Consilia, omni pondere Sententiarum,
& omnium Carminum dulcedine cecinerunt o-
lim? Annon Numen ipsum quasi novo Deco-
re induerunt, vel ipsâ dicendi Majestate? Hæc,
& his similia, valdè asserunt nonnulli, quibus
aut Voluptati, aut Lucro sunt Poetæ Etnici; sed

etmodum fallantur qui Veram Theologiam ab istis fontibus petere attentaverint : Hinc etenim oriuntur multiplicis & feedissimae Gentilium Idolatriæ patres Rivuli ; Idola varia, vel conspicuos Deos sibi construxerat superba Imbecillitas Humana, & eitò cecinérunt Poetae Malis Affectibus Dirum Melos : Venerunt Gentibus propinaverat Inimicus Diabolus, & Illi citò præbuerunt Deaurata Pocula.

Quot Deos, quot Ceremonias recepit Græcia,
& Ipsa satis ferax Numinum, ab uno Orpho ?
Qui tandem Bacchicos quosdam furores, & inflavit, & subiit !

Humerus dulcissime Vanus, Deos & Heros
commiscerit iisdem pugnis, Convitiis, & Adulteriis ; Homines in Deos, & Deos in Homines poeticā virgā transformans.

Hesiodus profundissimè fabulatur de quādam Theogonia, à Chao incipit, & in Eodem definit ; Nam merum Chaos est & Mundus Ejus & Poema, Eadem Musa Mirumq; finxit : Omnia ibi confunduntur & Originibas & Pugnis, ut non facile queas distinguiere inter Magnanimos ejus Titanas, & Caliginosos Deos : In Infinito quodam magnifice Delirantem legas ; Modum Operi suo brevem fecit, Insanis nullum.

Sed

Sed quis vindicari facis admittetur? Ille qui-
dem dicta vibrat sublimia, & alata verba jacu-
latur, ut in Coelum eveneret, non Animos homi-
num, sed Divites Patronos, & velocios Equos:
Plurimos laudat Immenso Ore, ut sicut a dape sa-
turetur illud immensum os: Egregie adulatur
Hominibus cum Contumeliam Deorum: Vult qui-
dem sape videri Pius, & nimius est in enar-
rando quicquid de Diis male fixerat Antiqui-
tas; sed omnem suam Theologiam indignissime
substravit opulentarum Civitatum & Virorum Po-
tentium laudibus.

Naturam & Majestatem Unius Dei dignis mo-
dis exhibent nostræ solummodo Scripturæ; hoc
olim asseruit de optimo Stylo Moses, sublimioris
Eloquentiæ Magister Longinus; sed Res quam
Propheta narrat illustrius est Argumentum, quam
Digne de Deo senserit, quam ipse modus narran-
di: Quis enim unquam tam aperte distinxerit
inter Eternum Deum, & Mundum factum; inter
Omnipotencem Opificem, & opus suum? Om-
nia Idolatrike fundamenta uno brevi Capitulo
penitus sustulit, quæ Divinus ille Plato, mira-
bili sui ingeni sagacitate, in Timao & in Epionide
multum stabilivit: Nullis induxit speculationi-
bus Noster Moses, sed Unius Dei Honori, &
veræ Religioni unice cavit & prospexit: Quod
est

est summa Sapientiae maximum indicium: Nam omnem citò expungit intentum, omne eruit Benevolum Affectum, ubiunque regnat malesana & dira Supersticio, Idololatriæ fœda Proles.

Repetendum est, quia Notatu dignissimum, quod Nudâ Creationis Narratione, sed Maje- state plenâ, fibras omnes Idololatriæ succidit unus Judæorum Legislator; in quâ erigendâ & de- fendendâ vana Sapientia Ethnicorum tantoperè sudavit: Sol, & Luna, & Astra, cum Chao, & Terrâ, & ipsis Reptilibus hîc pari gradu numerantur; ut nulla major Divinitas in ipsis miris Luminibus, quam in vilissimis rebus inesse verè crederetur. In Mosaicis Scriptis, Quicquid Deus creaverat, eo modo recitatatur, ut illius Honori natum unicè servire; sed Ethnicorum supersticio, quicquid Deus fecisset, refinxerat in Deos; nam apud Eos, tota ferè Terra Habita- bilis variae Idololatriæ una erat supellex; nec Terra solummodo, sed Cœlum, & Sydera, & Universa penè Natura; adeò ut diversos mo- dos Gentilis Idololatriæ vel recensere, Magni sit Volumen.

V. Ger.
Voss. de
Idololat.

Jam ubi Divina Natura tam infinitè distin- guitur ab opere suo, & ipso tam immenso, ibi alte ponitur omnis veræ Sapientiæ fundamentum: Hinc enim Unius Dei Una & Sola Veneratio; hinc op-

optimorum Conceptuum & Affectuum Nostro-
rum conspiratio in laudes Ejusdem Dei : Et quid,
quæso, nobis aliud suggerunt per omnes suas
paginas, Scripturæ sacræ ? nullas inutiles Quæstio-
nes nostræ Curiositati proponunt vel de *Deo*,
vel de *Mundo*; sed *Admirationi* nostræ impensis
indulgent, *Divini cultūs*, & *Devotissimorum* mo-
tuum *Humani Animi*, *Radici*.

Absolutam Dei Naturam subtilius scrutari quo-
rundam est ingeniorum superbia ; sed quid ab hoc
fonte defluxit unquam, *præter Hæreticorum* va-
na figmenta, varia Enthusiasmi deliria, & alia
opinionum horrenda monstra ?

Nostra Theologia, ut à quibusdam tractatur,
vult, proh dolor ! aliquando esse nimium arguta ;
sed quò altius assurgit in Rimando *Deo*, tanto
decedit remotius ab Exemplari suo, *Scripturis*.
Sacris: Difficile fortasse sit omnes *Metaphysicas*.
speculationes à nostris Studiis amoliri, sed caute-
semper ambulandum est circa istam *Abyssum* ::
Illa *Scientia* salutata quidem, acuit animum ad
principia Rerum ritè distinguendum, & ad *Ideas*,
accuratè efforniandum ; rectoque *ratiocinio* pluri-
mum inservit : At ubi longius processerimus,
præcipites nos dabit in Infinitum quoddam *Va-*
cuum, ubi nihil solidi, nihil *Sapiencæ* invenie-
mus.

Attributa Dei ad nos potissimum pertinentia, nostrum amorem & nostram spem exigentia, nobis abunde suppeditant Sacre Scripturæ. Humiles & modestos Cultores nos gaudent efficere, non Eruditos, non Curiosos : Maximum etiam Divina Natura Mysterium in nostro continetur Evangelio, quod unusquisque Idiotæ facili fide recipiat ; sed si studeas comprehendere, æternum studebis. Nostræ Redemptionis ratio postulaverat, ut Una Divina Natura tam diverse nobis exhiberetur ; sed ut nos caperemus istius distinctionis modum, non postulat Deus : Videmus omnes quam aptè sibi respondeant omnia in nostrâ Religione, dato illo Mysterio ; & hæc est vera Sapientia ; sed quam aptè respondeant omnia in isto Mysterio, non est disquisitionis aut Sapientiaz nostræ. Nostrum est officium, & hinc pender Æterna nostra salus, hoc modo, & hoc ordine Divinam Naturam adorare ; & hoc Arcanum Dei cunctis munib[us] ordinari humili fide revereri : Qui ulterius velint sapere, ratione suâ nimium exagitando illud profundissimum Dei, in hoc videntur insanire, & licet Eruditione suâ sese tueantur aliquantulum, tamen inepti sunt Ineffabilium rerum scitatores ; & sic habebuntur apud omnes Cordatos, quicunque fuerint ausi talia.

Quicquid de Deo & Confiliis ejus more *Ænigmatico* innuerint Veteres Prophetæ, quicquid plenius detexerit Evangelium, & quicquid adhuc sub *Velo* quasi sanctius absconderit, nos primùm fide simplici amplectimur; ubi data porta, altius ingredimur, ut tandem majori mente veneremur; ubi non data, in ipso limine veneramur obsequio non minori: Nam in Divinis Rebus, non tam scire, quam Venerari, sapientia est. Uni huic rei potissimum inserviunt omnia *Schemata* Prophetarum, & omnes illæ de Deo sublimiores Descriptiones & in *Jobo* & in *Psalmis*: Non illi sacri Scriptores Mundum unquam exæquant Deo, sed *Universum Mundum* cum *Angelis* & cum cœlestibus Meteoris pro *Veibculo* ponunt Dei: Quantâcunq; induunt Claritate res Creatas, eo fine induunt, ut Dei potentia præfulgeat; quantâcunq; ornant Excellentiam, eo faciant Consilio, ut dignior extet Sapientia Divinæ Scena. Sacri *Vates* non sua ingenia exercent, nec *Partes* aliquas Naturæ splendide mentiendo transferunt in *Deos*; sed omnes res Creatas in *Hymnos* Convocant, & in unam Harmoniam, omnesque *Vires* animorum excitant, ad *Laudandum Deum*. Nunc Historiam *Divinæ Prudentiæ*, in Totius Mundi administrationem Vigilantis, & in *Populum suum* singulosq; Curiosæ,

grandi Eloquio, & Metrico māre esalant :
Hinc omnia Idola confundunt, qua quaversum
Vibratā Unius Dei Majestate : Quodcuq; lege-
ris, ubicuq; asperges in Sacris Literis, Tibi pre-
fens est Universorum Deus, Eximiè Venerandus
Amandusq; tenerrimē.

Et jam videtis ubi sit illa Sapientia, quæ
Dei Majestatem spectat & Honorem.

2. Secundo loco videamus, ubi illa potissi-
mū regnet, quæ ad Humani Generis Felici-
tatem plurimū valeat conferre : Ec hoc Argu-
mentum breviore gyro constringamus necesse est ;
quoniam in priore nīmū diffusi fuimus.

Deplorandæ Imbecillitatis, & multorum sæpè
Criminum Conscii Ethnicorum animi, variis Ex-
piationibus ardenter inhiārunt, & quāvis Super-
stitione se duci passi sunt, ut de futuro statu tre-
pidantibus Spes aliqua saltem, ut leve fulcrum
apponeretur : Sed quām fallax erat Medicina
agrotanti animo multarum Victimarum appa-
ratus, sine ullā Authoritate aut Instituentis, aut
approbatis Dei ? Sacrificia Sacrificiis, tot pe-
ccata peccatis, accumulārunt Gentiles, & Moribus
& Religionibus delinquentes. Excussis tandem
omnium superstitionum Terroribus, quibus per-
petuò agitabatur plebs Credula, in Novas irrue-
bant

bant formidines, quidam Sapientiam proficiuntur, deridebant Oracula, & Victimis, & Ceremonias, & Patrocinium Deorum; sed interim sub impietate sua non minus trepidarunt, quam sub superstitionibus Miserrimum Vulgus: Sepotitis igitur nugamentis illis, Naturæ Vultur detrahere ausi sunt, & attoniti videtur Horrendas Tenebras: Ad Philosophiam quandam Atheam confugerunt, ut tranquillâ mente fruerentur; & invenierunt Cogitata sua de Morte & de Nihilo, vel omnibus Furiis, quas exsibilarunt, acerbiora.

Fuere quidam inter Philosophos, qui sublimius quoddam spirabant, Immortalitatem Animorum in scriptis suis jactantè afferentes; sed in periculis & in recessibus multum de illâ Dubitantes: Alta domicia sibi fabricati sunt in Cœlis, peculiaria sibi vendicârunt Astra, in quibus securè reponerent Animas suas, aut Bellicis sudoribus, aut studiis Liberalibus fatigatas & Emeritas: Tanta Præmia sibi mutuo pollicebantur, ex innata quâdam superbiâ, & non sponte Numinis! Sed pro quibus Virtutibus, carita Præmia parabantur? Pro istiusmodi sane Virtutibus, quæ celeberrimo illo præcepto nitebantur, Sequere Naturam; hoc est, si indulgenter velis interpretari, sequere Cupiditatem; & certè cum Regula sit

*Ambigua, deteriorem ferè partem ægri mortales
sequi solent.*

Jubet, urget, minatur, & magna promittit,
Gens Rigida Stoicorum ; sed sine *Fundamentis*, si-
ne ullis veris *Principiis*. Si acutissima eorum Di-
cta, & Ingentia Verba perpenderis, Crederes ibi
solummodo Sapientiam Collocasse Solium suum ;
sed si proprius inspexeris, O quām sordent istæ
falsæ Virtutes, & omnia ista decantatæ *Anædæcs*,
Stulta Miracula ; & contra Naturam Rerum, &
contra omnem Humanitatem, obtorto Collo in
Scenam producta ! profectò, omnis illa apud
Stoicos de *Moribus Gloriosa Tractatio*, mihi le-
genti mera est *Comœdia* : Nam quid magni est,
pericula & Mortem Oratione fortiter contemnere,
sed intùs toto pectore contremiscere ? Nostra so-
lum *Oracula modestè sciscitantibus expedient ve-
ra Responsa*, unde certissimè noscamus, quā Vi-
ctimâ, Quo *Mediatore*, quibus *Conditionibus pos-
simus promereri Deum* ; ut tandem immortales
nostrî Animi coram placato Deo fælicitè vivant,
exitis *Corporibus* ; fælicius regnent, *receptis*.

Nostra enim Religio innititur *Uni Sacrificio*,
& hoc *Sacrificium Unius Christi Sacerdotio*, & hu-
jus sacerdotii *Cognitio est Sublimior illa Doctrina*,
quam Perfectis proponit Apostolus in Epistolâ
ad *Hebræos* : Hæc est illa *Sapientia quæ recipienda
est*

est ab omnibus; ab Infimis, per Fidem & ad salutem; à Perfectis, per Fidem & Intelligentiam: omne pretium est nostris Virtutibus à meritis Christi; Contritiones & Abnegationes nostræ, Preces & Suspiria, laudes Dei & Gratiarum Actiones, Eleemosynæ & oblationes; denique tota Peccatoris Obedientia. *Sacrificium* est, Deo Patri gratum per majus *Sacrificium* Unius Mediatoris *Iesu Christi*.

Nos itaq; *Mortem* contemnimus ostentione *Crucis*, non Ostentatione Verborum; nec in Cælestes Sedes nos arrogantè intrudimus cæcâ Ebrii Philautiâ; sed vitam alteram speramus à Resurgente Capite Nostro donandam; & ascendimus in Cœlum præparante nobis *Christo* Æterna Domicilia. Quicquid hic patimur, Lucro apponimus, patientiam inspirante Deo, & Donum suum Coronante: Fluit etiam indesinenter in Christianorum Pectora ingens *Consolatio* à Sancto Spiritu, omnem bonum animi Conceptum motumque, & imprimente & perficiente, arcans suis Afflatibus.

His certis rationibus ad *Sapientiam* tendimus & *Perfectionem*; super hâc Petrâ, super hoc solido Fundamento immoti manebimus; *Fide* & *Pœnitentiâ*, & quæ ab his oriuntur veris Virtutibus met ipsos involvimus; omnium: Temporatum se.

Securi, & in incendium tandem pacis Mundū.
Hoc nostra est Felicitas; magna in Terris, ma-
jor in Paradiso, maxima in summis Cœlis.

Sit igitur illa vera Sapientia, quæ de Deo Di-
nissima, & quæ de Homine Optimissima, omni dixerit
& probaverit Authoritate. Sed si extra limites Sa-
crarum Literarum aliquid Certum de His quæfi-
veritis, Eruditum labore pro mercede habe-
bitis.

(1) l. 3.
C. i.
(2) De
Bel. Gal.
l. 6.
(3) l. 2.
C. i. &c.
(4) l. 23.
(5) Cha.
naan.
(6) Chron.
Can. Æ-
gypt.

Consulite Diodorum Siculum (1) de Äthiopi-
bus, Julium Cæarem (2) de Druidibus nostrati-
bus, Justinum (3) de Seythis, Ammianum Marcel-
linum (4) de Chaldæorum Magis, Bochartum (5)
de Phænicibus, & Equitem Marshamum (6) de
Ägyptiis, (nihil moramur quod de Sinenibus
nuperrimè jactitaverit genus fallax Jesuitarum)
Consulite h̄c Authores, & si qui sint melioris No-
tæ; & aut admodum fallor, aut pro Sapientiâ
res valde Tenues invenietis; & pro Divitiis, Ste-
rilem Arenam.

Sic Thalete, si Pythagorâ, cæterisq; Philofo-
phis, quorum Vitas scripsit Diogenes Laertius ut
sua Epigrammata infereret, aliquid de Deo subli-
me, & Homini vere propitium expectemus, fru-
stra erimus: Aquam, & Ignem, & Ätheream
viam; Atomas, Numeros, & Ideas, ad naufragium
usq; legamus: Hoc suat celebrata primordia
re.

rerum ; Hæc sunt *Natura sine Deo* : satis superque audiemus Stoica deliramenta, Cynicam Impudentiam, Epicuream Voluptatem, ceterasq; Diuis Sententias è Portico, ex Horto, è Dolio : Hæc sunt celeberrima Rationis Philosophicæ dictata, sed Veræ maxima opprobria ; summa scilicet Sapientia Veterum, sed nobis mera Stultitia.

Primo attigit inter Græcos partem aliquam Sapientiæ, bonus Ille Socrates, qui parabili contentus erat Eruditione, ex sui Cognitione, suiq; similiū : Videlicet ille aliquid de Hominis felicitate, quam credidit oriri ex Universali Justitiâ, suppositâ animi Immortalitate, & sepositis vulgi Superstitionibus : Et verum dixisset, si Innocens nascetur Homo, & viveret hoc Ævi sine Labore : Sed quid prodest sub exercitio Virtutis captare Tranquillitatem Animi, cum Mens Conscia prægravata sit omni Peccatorum onere ! Quid prodest immortalem esse, sine propitio Deo ? Inter tantas tenebras Divinarum rerum, honestum illi erat studium, Mores Sæculi sui corrigere & resortaare ; & quousq; potuerit, homines ad felicitatem perducere : sed omnia iterum corrupit Plato Speculationibus suis ; & in factis Diologis Verum Socratem aut penitus extinxit, aut miserè deformavit : Veritatem facilem nimium alienando Dubiam exhibuit, portentosis Fabulis infecit.

fecit, ambiguâ Satyrâ & Ironiâ elusit : Philosophiam ex Officinis iterum evexit in Nubes ; & Justitiam quam in Rebus publicis optimam statuisse præsumpsérat, Institutis quibusdam Turpibus infandū commaculavit.

- Inter Christianos, quos nunc animus est recensere, Egregii erant Cultores Sapientiae profanæ, Marshamus Eques, & Isaacus Vossius ; sed quid profuit Illis tam varia & exquisita Eruditio ? Marshamus Unum miserè deperibat Herodotum ; & ipse dixit, sed non probavit, omnia deberi uni Ægypto ; tām Judæorum Ritus, quām Græcorum Scientias : imò quod magis admireris, ex eodem Herodoto observavit, suāq; Sententiā in pejus vētit, quod Nobilissimum eorum Sc. Egyptiorum, Iuuentum fuit, Immortalitas Anima.

*Chron.
Can. Egyp.
Secul. 9.*

p. 217.

Vossius verò ingenuam indolem, & optimos mores à pio & mitissimo Patre acceptos, fœdissime corrupit, ut accepimus, in peragrando Italiam dum Juvenis fuerit ; & in legendō Salaci Catullo, cum nondum deserbuisset Venenum in Medullis : Hac Tabe tinctus ejus animus Religionem nostram purissimam penitus imbibere nunquam potuit ; & hinc Illi mirus Contenpus Sacrarum Literarum, & affectata Veneratio profanarum, sed præcipue Sinensium.

Ita

Illa est, ut quos juvat à Scripturis Sacris multum peregrinari, sèpissimè naufragium Fidei facerent, & à longinquis Regionibus pessimam Stultitiam, hoc est, Eruditam Impietatem apportarent! Næ nimis intelligendo, aut nihil aut male intelligunt; & quam habuere Sapientiam, ulterius quærendò, perdunt!

I, curre per universum Scientiarum Orbem; I, naviga per ingentem Literarum Oceanum; sed poteris Domi tuius ditescere! Nam in Ethnicorum veterimis Scriptis quid observatu dignum occurrit, præter avulsa quasdam particulas Veritatis nostræ, quas sub Fabularum involucris aut *infimis* aut maligni celârunt? & quas è Tenebris eruere, atq; iterum ostendere, pars est quædam, sed *infima Sapientiae nostræ*: Et si tibi magna sit libido, omne id scire, quod *Grecia* balbutit in Historiâ, haud multum sapies ultra Olympias; cum Nostra *Epoche* sit ab ipso Mundo Condito: & postremò, an tanti sit, tot annos conterere in colligendis quibusdam Sanioris Doctrinæ Sententiosis; cum in Uno Volumine omnes præsto sint veræ Scientiæ Sapientiæq; Thesauri?

Primus ille Artifex Dialogorum, per quot ambages & ministeria variorum Schematum, longo circuitu, & obliquo itinere gradatim contendit ad probandam aliquam tenuissimam Veritatem.

in *Politicalibus*, & *Moralibus*, & aliquando in *Theologicis* rebus! Cùm interim tot cumuli, & tot compendia maximarum Veritatum suscipient & emj. neant *Scripturas Sacras* legenti!

Ut igitur hâc domesticâ sapientiâ perfectiori modo fruamur, sæpè animo revolvamus, quâm solidè innitatur Religio Nostra omnibus Fundamentis *Naturalibus*, & sanæ Rationis, & primæ Pietatis; & quantas Deus illis superstruxerit Divinarum Rerum Sublimitates, & quanta *Arcana*! & quod prætereundum non est, agnoscent ipsi Gentiles quòd summa & *reconditissima* Sapientia à Diis Genitris debeatür & Oraculis; hoc est, quòd *Illa* qui-dem Sapientia non sit *Inventum inquirentis Hominis*, sed potius *Donum revelantis Dei*. Recolamus animo multùm diúq; non *Periodos Platonicas*, sed varias *Oeconomias Dei*, Nostrum *Christum* vel promittentes, vel exhibentes; ut probè cognoscamus quibus initii Divina Veritas effluxerit in *Prophetarum Flumen*; & quibus incrementis illud *Flumen Prophetarum* in *Oceanum Evangelii* excreverit: Toto pectore perspendamus quâm clara luce effulgeant omnes *Articuli Fidei nostræ* in *Novo Testamento*, & quâm altas egerint radices per Universas *Veteres Scripturas*! quâm cohæreat in se omne Corpus, & omnis *Textuta Propheticæ E. vangelicæque Revelationis*; & quâm aptâ Contingna-

natione construatur & assurgat *Æternum illud Edificium, Ecclesia Dei!* tot inter se constrictis *Demonstrationibus*, tot *Rationum adamantinis Catenis*, nostra pollet Sapientia; ut si mens dire Sceptica, & omnino modis instructa sultilitatibus, in *Nostras Veritates acriter invaserit*; manerent immotæ, & nullas paterentur ruinas.

*Defigamus oculos MENTIS in illas ingentes res quas adhuc præstolamur; in ista nimirūm Vaticinia, quæ lætiorem Ecclesiæ statum promittunt, & jamjam fortasse tendunt in felicem exitum: In illam certissimam resurgendi Spem; in Mediatorem nostrum Deo Patri trāditurum Regnum suum, in ipsâ Consummatione Sæculorum: & incèps omnem *Æternitatem intueamur.**

His rationibus, atq; hâc Methodo vel evademus aut consistemus Christiani Sapientes & Perfecti; *Fide firmâ stabiliti*, ultra omnes contradicentium machinationes; *clarâ & excelsâ Mente erecti*, ultra omnes illecebras Vanæ Philosophiæ; puris animi affectibus cælestes, & Mundi irritamenta longè supergressi: Deniq; videndo Deum sine ullo *Ænigmate*, æternisque gaudiis ferè Parentes.

Facile erat cuivis Philologo, imò nobis in promptu erat, vel ex nostrorum Studiorum curâ Supellestile, omnia ferè constipâsse Authorum densis

[23]

deatis Testimoniis; sed nolbam ego, vel alia
orum Eruditionem suspectam reddere, vel ostendere
nostram: Satiis etiam duxi in hoc Ar-
gumento penè *Infinito*, multa breviter dixisse,
quām pauca quædam operose; Sapientiam e-
nam loquimur inter Perfectos.

Gloria Deo Patri & Filio & Spiritui Sancto
in Eternum. Amen.

F I N I S.

E R R A T A.

Page 3. l. 11. sic. p. 4. Lvo. confirmatam. p. 12. l. 14. *Hesiodus.* p. 22.
l. 21. à *Thales*, à *Pythagoræ.* p. 24. l. 24. *Contemptus.* p. 27. l. 3.
Subtilitatibus.